

1.7 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Kokkolan kaupunginvaltuusto on hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet kokouksessa 15.6.2020 § 46 ja kaupunginhallitus on hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeet kokouksessa 22.6.2020 § 313. Perusteissa on määritelty Kokkolan kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteet, tarkoitus, tehtävät ja vastuut. Ohjeessa on määritelty sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan välineet ja keinot, kohteet ja osa-alueet sekä toteuttaminen ja raportointi.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että kaupungille ja kaupunkikonsernille asetetut tavoitteet saavutetaan ja että kaupunkiorganisaation toiminta on tuloksellista. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa kaupunkiorganisaation johtamista ja hallintojärjestelmää, päätöksentekoa sekä strategista ja operatiivista toiminnan ja talouden suunnittelua ja seurantaa, poikkeamiin reagointia ja suoriutumisen arviointia.

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminta- ja menettelytapoja, joilla tilivelvolliset ja muut esimiehet pyrkivät varmistamaan, että kaupungin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa, lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja resurssit turvataan.

Operatiivinen vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja järjestämisestä on kaupunginhallituksella ja kaupunginjohtajalla, jotka valvovat ja arvioivat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaista järjestämistä, riittävyyttä ja tehokkuutta. Lautaja johtokunnat vastaavat omalla tehtävä- ja toimialallaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä merkittävimpien riskien raportoinnista kaupunginhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.

Johtavien viranhaltijoiden ja esihenkilöiden tehtävänä on toimeenpanna sisäisen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan ja raportoida niistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti tuloksellisuudesta valvonnasta vastuussa

olevalle toimielimelle. Henkilöstön velvollisuutena on toimia tavoitteiden ja annettujen ohjeiden mukaisesti ja kehittää ammatillista osaamistaan sekä raportoida havaitsemistaan epäkohdista esihenkilölleen.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tuloksellisuutta seurataan talousarviovuoden aikana osavuosisikatsauksissa. Hallitus antaa toimintakertomuksessa arvion merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sekä konsernivalvonnasta.

Palvelukokonaisuudet, liikelaitokset ja tytäryhteisöt raportoivat merkittävistä riskeistään ja riskien hallinnan kehittämisestä osana talouden ja toiminnan raportointia. Palvelukokonaisuuksien, liikelaitosten ja tytäryhteisöjen toiminnasta tuotettu raportointi palvelee siten sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa.

Kaupunginjohtajan nimeämä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjausryhmä arvioi ja kehittää kaupunkikonsernin sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjausryhmä kokoaa palvelukokonaisuuksien, liikelaitosten ja tytäryhteisöiden raportoimista riskitiedoista yhteenvedoja, joiden avulla kaupunkikonsernin johto saa tietoa kaupunkiorganisaation merkittävimmistä riskeistä ja riskienhallinnan tasosta.

Arvio sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan nykytilasta ja kehittämistarpeista

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjausryhmä arvioi kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tasoa ja kehittämistarpeita. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjausryhmä kokoontui vuonna 2024 yhteensä viisi kertaa. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjausryhmä päätti vuonna 2023 ottaa käyttöön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan prosessien kehittämisen tueksi yleisesti tunnetun COSO-mallin. Tämän lisäksi ohjausryhmä päätti valita uudeksi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan työkaluksi Graniten tarjoaman kokonaisuuden, joka otettiin käyttöön alkuvuonna 2024. Kaupunkiorganisaation riskit raportoitiin ensimmäistä kertaa Graniten avulla kaupungin 1. osavuosisikatsauksessa.

Tilikauden aikana aiempi sivistystoimen toimiala jaettiin hallintosäätömuutoksella

1.9.2024 alkaen kahteen toimialaan: opetus- ja kasvatustoimeen sekä kulttuuri- ja vapaa-aikatoimeen. Tässä yhteydessä sekä kulttuuri- ja vapaa-aikatoimelle että opetus- ja kasvatustoimelle laadittiin uudet toimintasäännöt, joissa viranhaltijoiden toimivaltuudet ja vastuunjaot on määritelty aiempaa tarkemmin. Lisäksi toimialoilla muun muassa laskujen tarkastajat ja hyväksyjät on tarkistettu ja määritelty uudelleen, uusien toimintojen varten on laadittu toimintamalleja ja -käytänteitä sekä hinnastoja on uusittu kattavimmiksi. Opetus- ja kasvatustoimessa toteutettiin vuoden aikana useita rekrytointeja, joissa pääsääntöisesti onnistuttiin rekrytoimaan kelpoisia viranhaltijoita.

Konsernihallinnon ja -palveluiden toimintasääntöä päivitettiin kaksi kertaa vuoden 2024 aikana, joiden yhteydessä päivitettiin konsernihallinnon ja -palveluiden viranhaltijoiden tehtäväkuvia. Lisäksi aloitettiin muun muassa taloushallintojärjestelmän kirjautumiskäytänteiden päivittäminen sekä tehtiin maksuliikennejärjestelmän hyväksyntäkäytänteiden selvitys ja tarkastelu. Myös tiedottamista ja tietoisuutta pyrittiin parantamaan lisäämällä tietoa kaupungin sisäiseen tiedotuskanavaan Horisonttiin, jonne avattiin muun muassa uusi sivu sisäiselle valvonnalle ja riskienhallinnalle.

Kaupunkiympäristössä sekä kaupunkirakennelautakunnan että rakennus- ja ympäristölautakunnan toimintasäännöt päivitettiin ja tehtäväkuvia selkeytettiin. Lisäksi aloitettiin talouden seurannan perehdytyspalaverit ja perustettiin hallintotiimi hallinnollisten toimintatapojen kehittämiseksi ja yhtenäistämiseksi. Sisäistä valvontaa kehitettiin myös muun muassa parantamalla tiedottamista eri palaverikäytänteiden ja toimintatapojen kehittämisen avulla. Myös eri prosesseja ja prosessikuvauksia päivitettiin ja kehitettiin sekä otettiin käyttöön toimintaa tukevia uusia järjestelmiä. Lisäksi kaupunki-infra eriytettiin kaupunkirakentamisesta omaksi vastuualueekseen.

Ympäristöterveydenhuollon osalta otettiin muun muassa käyttöön käytäntö, jossa kaikki asiakirjat viedään jatkossa toimialan kirjaimoon. Lisäksi tehtiin vuosittainen arviointi monivuotiseen valvontasuunnitelmaan. Vuoden 2024 aikana valmistauduttiin myös TE-uudistukseen luomalla uusi työllisyyslautakunta 1.1.2025 aloittavalle työllisyystoimelle. Uudelle lautakunnalle laadittiin organisaatiokaavio, määriteltiin vastuut sekä laadittiin toimintasääntö.

Kokkolan Veden organisaatio uudistettiin keväällä 2024. Uudistuksen yhteydessä taloushallinto siirtyi Monetra Oulu Oy:lle ja uusi vastualuejako otettiin käyttöön. Vuoden 2024 aikana Kokkolan Vesi on pyrkinyt kehittämään sisäistä valvontaa muun muassa jatkamalla sopimushallinnan kehittämistä, käynnistämällä huoltovarmuusvaraston kehittämisprojektin, panostamalla kriittisen kohteiden valvontaan esimerkiksi avainten käyttöoikeuksien ja seurannan vastuiden avulla, tietojärjestelmien käyttäjätunnusten tarkistuksella, omaisuudenhallinnan sekä tiedottamisen kehittämisellä, ylityökäytäntöjen yhtenäistämällä sekä päivystyssopimusten laatimisella. Vesi-johtokunnan hyväksymät ja päivittämät toimintaperiaatteet sisäistä valvontaa koskien on esitetty tarkemmin Kokkolan veden tilinpäätöksen toimintakertomuksessa. Todetaan, että Kokkolan veden osalta oikeusprosessi, jossa mm. kolme Kokkolan veden entistä työntekijää ovat syytteessä on edennyt käsittelyvaiheeseen käräjäoikeudessa. Kokkolan kaupunki on prosessissa asianomistajan asemassa.

Kokkolan kaupungin sisäinen valvonta toteutuu muun muassa selkeinä tehtävien, toimivallan ja vastuiden jakoina, valvonta- ja raportointivelvoitteina, riskien hallintana, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamisena, omaisuuden turvaamisena sekä sopimusten hallintana. Sisäisen valvonnan nykytilan selvittämiseksi ohjausryhmä on päättänyt toteuttaa vuosittain sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kartoituskyselyn, jonka perusteella mahdollisiin ongelmakohtiin sisäisessä valvonnassa ja riskienhallinnassa pystytään reagoimaan. Vuoden 2024 kysely toteutettiin Webropol -kyselyllä marraskuussa. Kysely rakennettiin COSO-malliin pohjautuen.

Tavoitteet

Sisäinen valvonta lähtee liikkeelle tavoitteiden määrittelemisestä. Kaupunkiorganisaation tavoitteet muodostuvat strategian pohjalta ja yksiköille asetettavien tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotka tukevat strategiaa. Tavoitteiden ja niiden toteutumisen seurannan tulee olla systemaattista ja talousarvion olla mitoitettu suhteessa tavoitteisiin.

Kokkolan kaupunkistrategian tavoitteet määritellään strategiakausiittain ja niitä tarkastellaan talousarvion laadinnan yhteydessä. Kaupunkistrategian tavoitteiden toteutumista seurataan

osavuositarkastuksen, tilinpäätöksen ja henkilöstöraportin yhteydessä. Lisäksi palvelukokonaisuuksille, liikelaitokselle ja tytäryhteisöille asetetaan talousarviovuosittain yleiset tavoitteet, joiden toteutumista seurataan tilinpäätösten yhteydessä. Raportoinnin yhteydessä ilmenneisiin poikkeamiin pyritään reagoimaan mahdollisuuksien mukaisesti.

Kaupunkiorganisaatiossa yksiköille asetetut tavoitteet tukevat pääasiassa kaupungin strategiaa. Tavoitteiden toteutumista seurataan, mutta toteutumisen seuranta voisi olla vielä systemaattisempaa ja poikkeamiin reagointi järjestelmällisempää. Talousarvio pyritään mittaamaan suhteessa tavoitteisiin, mutta taloudellisesti vaikeina aikoina talousarvion mittaaminen on haastavaa ja kompromisseja joudutaan tekemään. Kokonaisuudessaan tavoitteiden määrittämisen ja seurannan koettiin kuitenkin kehittyneen parempaan suuntaan edellisvuoteen verrattuna.

Ohjausympäristö

Ohjausympäristö tarkoittaa organisaatiossa vallitsevaa johtamisjärjestelmää, -tapaa ja organisaatiokulttuuria. Toimivassa ohjausympäristössä organisaatio osoittaa, että se on sitoutunut rehellisyyteen, oikeudenmukaisuuteen ja eettisiin arvoihin. Organisaatiossa on myös sellaiset rakenteet, raportointisuhteet sekä toimivaltuudet ja vastuut, jotka tukevat tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi organisaatio on sitoutunut ammattitaitoisen henkilöstön palkkaamiseen, kehittämiseen ja säilyttämiseen sekä huolehtii, että henkilöstö toteuttaa sisäisen valvonnan vastuitaan tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kokkolan kaupungin hallinto- ja johtamistapa perustuu kunnallis- ja hallintolainsäädännön sekä muiden säännösten lisäksi kaupungin toimintaa ohjaaviin periaatteisiin, sääntöihin ja ohjeistuksiin. Kokkolan kaupungin toimintaa ohjaavat arvot on määritelty strategian laadinnan yhteydessä.

Hallintosääntö on keskeinen kaupungin hallintoa ja toimintaa ohjaava asiakirja, jonka kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 25.9.2023 § 98. Hallintosääntö määrittää, miten hallinto ja toiminta järjestetään, miten päätöksenteossa menetellään ja kuinka valtuusto toimii. Hallintosäännössä on määritelty muun muassa raportointisuhteet sekä toimivaltuudet ja vastuut.

Kaupunginvaltuusto käsittelee ja hyväksyy hallintosäännön muutokset.

Hallintosäännön lisäksi Kokkolan kaupungilla on toimintasääntöjä, joissa määritellään hallintosääntöä yksityiskohtaisemmin toimialan organisaatio, tehtävät ja toimivallat. Omistajapolittiset linjaukset, konserniohje ja hyvä hallintotapa ohjaavat kaupunkikonsernin johtamista, ohjaamista ja valvomista. Henkilöstöohjelma määrittelee henkilöstöjohtamisen tavoitteet, painopisteet ja toimenpiteet. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje määrittelee sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan välineet ja keinot.

Kokkolan kaupungin ohjausympäristön koetaan olevan pääosin kunnossa. Arvot ja toimintaperiaatteet on määritelty, mutta jalkauttaminen yksikkötasolle asti suuressa organisaatiossa koettiin välillä haasteelliseksi. Myös kehittämiskohteiden ja puutteiden esille tuomista arvostetaan, mutta suuressa organisaatiossa oikean kanavan löytäminen kehittämiskohteiden esille tuomiselle ei ole aina yksiselitteistä. Vuoden 2024 aikana lähes kaikki kaupungin toimialat ovat päivittäneet toimintasääntöjään ja sen yhteydessä myös tehtäväkuviaan sekä niitä koskevia ohjeistuksia.

Sisäisen valvonnan kartoituskyselyssä nousi esille erityisesti se, että kaikilla yksiköillä ei ole käytössään tavoitteiden saavuttamisen edellyttämää määrää riittävän osaavaa henkilöstöä. Edellisvuoteen verrattuna tilanne on jonkin verran parantunut, mutta tuo edelleen haasteita tietyille yksiköille. Riittävän ja osavan henkilöstön saatavuus on tunnistettu myös yhdeksi merkittäväksi kaupunkitasoiseksi riskiksi.

Henkilöstön rekrytointiin, palkitsemiseen ja kehittämiseen liittyen laadittu uusi ohjeistus, ja edellisessä kartoituskyselyssä ohjeistuksen käyttöönoton koettiin olevan vielä vaiheessa. Ohjeistus on nyt saatu jalkautettua, joka näkyy kyselyn vastauksissa. Kyselyyn vastaajat kuitenkin kokivat, että henkilöstön palkitsemista voisi kehittää edelleen ja palkitsemista linkittää enemmän tavoitteiden saavuttamiseen. Toimintaa ohjaavien sääntöjen, määräysten, ohjeiden ja päätösten koettiin olevan ajan tasalla ja nyt paremmin henkilöstön tiedossa, vaikkakin suuresta tietomäärästä johtuen kaiken tiedon saattaminen henkilöstön tietoisuuteen koettiin toisinaan haasteelliseksi.

Riskien arviointi

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa. Riskienhallinnalla tarkoitetaan järjestelmällisiä menettelytapoja, joiden avulla tunnistetaan ja kuvataan kaupungin ja kaupunkikonsernin toimintaan liittyviä riskejä, arvioidaan riskien merkittävyyttä ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä määritellään toimintatavat riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi ja raportointiseksi. Riskienhallintaa tulee tehdä kaikilla organisaation tasoilla ja sen tulee sisältää myös väärinkäytösten mahdollisuuden arviointi sekä toimintaympäristön muutosten tunnistaminen ja arviointi.

Kokkolan kaupungin toimielimet ja konserniyhteisöt analysoivat riskienhallintaprosessissa toimintaympäristön muutoksia, tunnistavat tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioivat niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laativat tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Merkittävistä riskeistä ja riskienhallinnan kehittämisestä raportoidaan osana toiminnan ja talouden seuranta ja raportointia.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjausryhmä kokoaa palvelukokonaisuuksien, liikelaitosten ja tytäryhteisöiden raportoimista riskitiedoista yhteenvetoja, joiden avulla kaupunkikonsernin johto saa tietoa kaupunkiorganisaation merkittävimmistä riskeistä ja riskienhallinnan tasosta. Kaupunginhallitus kokoaa koko kaupunkikonsernia koskevan riskianalyysin ja menettelytavat merkittävimpien riskien hallitsemiseksi.

Edellisvuoden kyselyssä merkittävimäksi sisäisen valvonnan kehityskohteeksi nousi riskien arviointi. Riskienhallinnan kehittäminen aloitettiin ohjausryhmän toimesta ja vuoden 2024 alusta otettiin käyttöön Graniten riskienhallinnan työkalu, kaikille vastuualueille laadittiin riskienhallinnan toimintasuunnitelmat sekä pidettiin vastuualuekohtaiset riskienhallinnan työpajat. Riskienhallinnan kehittämistoimenpiteet näkyivät myös kyselyn tuloksissa riskien arviointi -osion merkittävänä parantumisenä, vaikkakin uuden järjestelmän ja toimintatapojen vakiinnuttaminen osaksi päivittäistä työskentelyä vaatii vielä kehittämistä.

Valvontatoimenpiteet

Valvontatoimenpiteet ovat organisaation toimintatapoja ja -periaatteita, joiden avulla

varmistetaan, että organisaatio toimii asetettujen tavoitteiden mukaisesti ja että lakeja, toimintaa ohjaavia periaatteita, sääntöjä, ohjeistuksia ja arvoja noudatetaan. Sisäinen valvonta on jatkuva osa päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista, joka toimiesseen ehkäisee ja paljastaa väärinkäytöksiä.

Kaupunkiorganisaation valvonta- ja varmistustoimenpiteet sisältyvät pääasiassa organisaation päivittäisiin toimintaprosesseihin. Valvonta- ja varmistustoimenpiteitä ovat muun muassa johdolle ja luottamuselimille laadittavat raportit, tavoitteiden ja talouden toteuman sekä poikkeamien seuranta, säädösten ja ohjeiden noudattamisen valvonta, hyväksymis- ja valtuutusmenettelyt, järjestelmien pääsynrajoitukset sekä fyysiset valvontatoimenpiteet. Sisäisen tarkastuksen velvollisuutena on arvioida sisäisen valvontajärjestelmän tarkoituksenmukaisuutta ja tuloksellisuutta ja pyrkiä siten edistämään organisaation tavoitteiden saavuttamista.

Valvonta- ja varmistustoimenpiteiden määrittelemiseksi organisaation keskeiset toimintaprosessit tulisi olla tunnistettu ja kuvattu. Toimintaprosesseihin liittyvät riskit pitäisi olla niin ikään tunnistettu ja riskeille asetettu kontrollit. Kaupunkiorganisaation keskeiset prosessit on pääosin tunnistettu, mutta kuvaaminen dokumentoidusti on vielä keskeneräistä. Samoin toimintaprosesseihin sisältyvien kontrollien määrittely ja toimivuuden tarkastelu sekä tavoitteiden seuranta voisi olla kaupunkiorganisaatiossa järjestelmällisempää.

Kokkolan kaupungissa ei sallita väärinkäytöksiä. Johdon velvollisuutena on toteuttaa sisäistä valvontaa väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi. Väärinkäytöksen havaitseminen perustuu väärinkäytöksen merkkien tunnistamiseen. Nämä merkit voivat tulla esiin johdon käyttöön ottamissa valvontatoimenpiteissä, tarkastusten tuloksena tai muista lähteistä, kuten Whistleblowing -kanavan kautta.

Tieto ja viestintä

Tieto ja viestintä ovat välttämättömiä sille, että tavoitteiden saavuttamista tukevat organisaation sisäisen valvonnan vastuut toteutuvat. Organisaatio hankkii tai tuottaa ja käyttää olennaista ja laadukasta tietoa tukeakseen sisäisen valvonnan toimivuutta. Viestinnän avulla

johto osoittaa henkilöstölle valvontavastuiden tärkeyden.

Sisäisen valvonnan toimivuuden edellytyksenä on, että kaupunkiorganisaation raportointi- ja tietojärjestelmät tuottavat luotettavaa, ajantasaista ja riittävää tietoa päätöksenteon tueksi. Tämän lisäksi tiedonkulku tulee olla järjestetty siten, että tieto tavoittaa oikeat henkilöt oikea-aikaisesti mukaan lukien ulkoiset sidosryhmät. Myös toimintaa ohjaavat säännöt, määräykset, ohjeet ja päätökset tulee olla henkilöstön tiedossa.

Kaupunkiorganisaatiossa on käytössä raportointi- ja tietojärjestelmät, jotka tuottavat riittävää tietoa. Kaupunkiorganisaatiossa viestintä on hajautettu. Yksiköt ja asiantuntijat vastaavat omaa tehtävänsä ja toimiala- ja liikelaitosjohtajat toimialaansa koskevasta viestinnästä. Kaupungilla on käytössä viestintäohjeet sekä erillinen häiriö- ja kriisiviestintäohje.

Raportointikäytänteitä ja tiedon saavutettavuutta on pyritty parantamaan, mutta suuressa organisaatiossa kaiken tiedon saattaminen henkilöstön tietoisuuteen oikea-aikaisesti koetaan välillä edelleen haasteelliseksi. Henkilöstön tietousuuden lisäämisen apuna on hyödynnetty muun muassa kaupungin sisäistä tiedotuskanavaa Horisonttia. Kaupungilla on käytössään yhteinen perehdyttämissuunnitelma, mutta yksiköstä ja yksikön toimialasta riippuen perehdyttäminen voisi olla järjestelmällisempää ja tehokkaampaa.

Seurantatoimenpiteet

Seurantatoimenpiteet ovat joko jatkuvia tai erillisiä arviointeja, joiden avulla on tarkoitus varmistaa, että muut sisäisen valvonnan osatekijät (ohjausympäristö, riskien arviointi, valvontatoimenpiteet sekä tieto ja viestintä) ovat olemassa ja toimivia. Keskeisiä seurantatoimenpiteitä ovat toimintaperiaatteiden, ohjeiden, sääntöjen ja päätösten noudattamisen valvonta sekä poikkeamien säännöllinen seuranta, arviointi ja korjaaviin toimenpiteisiin ryhtyminen. Lisäksi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta tulisi arvioida säännöllisesti ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin ilmenneiden puutteiden ja toimimattomuuden korjaamiseksi.

Tällä hetkellä kaupunkiorganisaation seurantatoimenpiteet painottuvat sisäisen tarkastuksen toteuttamiin erillisiin arviointeihin eri

toimintaprosesseissa. Lisäksi tehdään erilaisia jatkuvia arviointeja, mutta näiden dokumentointi on koettu osin puutteelliseksi. Yksi seurantatoimenpide on myös sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kartoituskysely, jonka avulla pyritään tuomaan esille merkittävimmät puutteet ja kehittämiskohteet sisäisen valvonnan eri osa-alueilla. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjausryhmä arvioi kartoituskyselyn tulokset ja päättää mahdollisista jatkotoimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi.

Kaupunkiorganisaatiossa on käytössä Whistleblowing -kanava, jota kautta henkilöstö voi tuoda esiin epäkohtia ja huolia epäasiallisesta toiminnasta. Kyseisen kanavan avulla vastaan myös lakiin EU:n ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta ja edistetään lahjonnan ja korruption vastaista toimintakulttuuria.

Sisäisen tarkastuksen järjestäminen

Sisäinen tarkastus on osa sisäistä valvontaa. Sisäisen tarkastuksen velvollisuutena on arvioida sisäisen valvontajärjestelmän ja riskienhallinnan tarkoituksenmukaisuutta ja tuloksellisuutta ja tukea organisaatiota sen tavoitteiden saavuttamisessa ja arvioinnissa tarjoamalla objektiivisen, riippumattoman ja järjestelmällisen lähestymistavan organisaation riskienhallinta-, valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien tuloksellisuuden arviointiin ja kehittämiseen. Sisäisen tarkastuksen toiminta perustuu riskiperustaiseen suunnitteluun, jossa huomioidaan organisaation toimintaa ja taloutta koskevat riskit, toiminnassa tapahtuneiden muutosten olennaisuus ja suhteellinen riski sekä johdon toimeksiannot. Sisäinen tarkastus raportoi tarkastuskohteen vastuuhenkilölle ja hänen esihenkilölleen. Kaupunginjohtajalle annetaan yhteenvetoraportteja tarpeellisin väliajoin. Merkittävistä sisäisen valvonnan tai riskienhallinnan puutteista sekä väärinkäytöksistä raportoidaan viivytyksettä kaupunginjohtajalle.

Vuoden 2024 tarkastussuunnitelman mukaisesti sisäisen tarkastuksen tarkastustoimenpiteitä kohdennettiin muun muassa koulujen ja päiväkotien salivuokriin sekä laskutettaviin uimahallivuokriin, varhaiskasvatuspaikkojen jakamiseen sekä laskuttamiseen, koulukuljetuksiin, sivistystoimen ja kaupunginhallituksen myöntämiin avustuksiin, luottokorttilaskuihin sekä pienhankintoihin. Merkittäviin

työtehtäviin, joita hoitaa vain yksi henkilö suositeltiin koulutettavan varahenkilö sekä myös kirjallisten ohjeiden tekemiselle suositeltiin varattavan aikaa. Näihin toimenpiteisiin on ryhdytty.

Varhaiskasvatuksen sekä koulukuljetuksien tarkastuksen kohteena olevat asiat olivat kunnossa ja erityisesti huomioitiin hyvät kirjalliset ohjeet työtehtävistä, varahenkilöjärjestelmä sekä selkeät ja kattavat verkkosivut. Avustuksiin liittyvien viranhaltijapäätösten julkaisemisessa verkkosivuilla havaittiin hieman puutteita, myös niiden säilytysajoissa oli pieniä eroavaisuuksia. Muutoin avustusten tarkastuksen kohteena olevat asiat olivat kunnossa. Luottokorttilaskuihin liittyvässä tarkastuksessa annettiin suositukseksi tarkistaa hyväksyntävaltuutuksia.

Hankintojen ohjeistuksia verkkosivuilla on parannettu ja kaupungille on palkattu hankintapäällikkö vuoden 2024 alussa. Pienhankintojen tarkastuksessa sisäinen tarkastus antoi pieniä kehityssuosituksia, joiden avulla kontrolloja voidaan tehostaa. Kokkolan Veden työ sopimukset, pitämättömät lomat, ylityökorvaukset ja erilliskorvaukset käydään läpi vuosittain. Muutamia huolimattomuusvirheitä lukuun ottamatta ei löytynyt huomautettavaa. Kehityssuosituksia annettiin ylityökorvausten ja erilliskorvausten ilmoittamisprosessiin.

Konsernivalvonnan järjestäminen

Kokkolan kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 12.12.2022 § 119 omistajapolitiiset linjaukset ja konserniohjeen. Omistajapolitiikalla sekä omistajaohjauksella tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla kaupunki omistajana tai jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön ja muun yhteisön hallintoon ja toimintaan. Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kaupungin tytäryhteisöjen toiminnassa otetaan huomioon kaupunkikonsernin kokonaisuus.

Kaupungin konserniohjeilla luodaan puitteet kaupunkikonserniin kuuluvien yhteisöjen omistajaohjaukselle kaupungin tavoitteiden mukaisesti. Konserni- ja kaupunkikehitysjaosto on antanut yhtiö- ja vuosikokousedustajille tarvittavat ohjeet muun muassa yhteisöjen hallitusten jäsenten valinnasta.

Konsernin valvonnasta vastaa konsernijohto. Lisäksi kaupungin sisäisellä tarkastuksella on oikeus tarkastaa tytäryhteisöjen toimintaa ja

taloutta tarvittavassa laajuudessa ja saada käyttöönsä tarkastustehtävän edellyttämät tiedot. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, onko kaupunginvaltuuston asettamat tavoitteet saavutettu ja onko omistajapolitiisia linjauksia noudatettu sekä huolehtia kaupungin ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.

Konsernijohto seuraa säännöllisesti kaupunkikonserniin kuuluvien yhteisöjen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Konserni- ja kaupunkikehitysjaosto tekee tarvittaessa omistajaohjauksellisia toimenpiteitä toiminnan tehostamiseksi ja omaisuuden arvonsäilyttämiseksi. Kaupunkikonserniin kuuluvat tytäryhteisöt raportoivat vuosittain toiminnastaan konsernivalvontaryhmälle. Raporttien pohjalta konsernivalvontaryhmä kokoaa omistajakorttien mukaisen yhteenvetoraportin kaupunginhallitukselle ja kaupunginvaltuustolle käsiteltäväksi osavuositarkastusten sekä tilinpäätöksen yhteydessä.

Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat yhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat konsernijohtolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta.

Kokkolan Satama Oy:llä on tilinpäätöshetkellä vireillä oikeudenkäyntiprosessi, joka liittyy Kokkolan väylän ja sataman syventämisen pohjan kaivettavuuden lisäkustannusten korvaukseen.

Keskeiset johtopäätökset

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteon perusteella voidaan todeta, että Kokkolan kaupunkiorganisaation sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat tuottaneet pääosin kohtuullisen varmuuden toiminnan tuloksellisuudesta ja lainmukaisuudesta eikä merkittäviä sisäisen valvonnan tai riskienhallinnan puutteita ole havaittu. Vuoden aikana toteutetut sisäisen valvonnan kehittämistoimenpiteet ovat vieneet kaupunkiorganisaation sisäistä valvontaa eteenpäin, ja tulokset näkyvät kartoituskyselyssä.

Vuoden 2024 kartoituskyselyssä esille nousseita kehityskohteita olivat muun muassa tiedonkulun kehittäminen entisestään, riskienhallinnan vakiinnuttaminen osaksi päivittäisiä

toimintoja, keskeisten toimintaprosessien kuvaamisen dokumentointi ja kontrollien määrittely sekä toimivuuden arviointi, jatkuvien seurantatoimenpiteiden kehittäminen sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tietoisuuden lisääminen. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjausryhmä käsittelee esille nousseet sisäisen valvonnan kehittämiskohteet ja päättää tarvittavista jatkotoimenpiteistä sisäisen valvonnan kehittämiseksi.